

Організаційно-економічні засади розвитку агрохолдингів

Резюме. *Із позицій системного підходу досліджено теоретико-методологічні та прикладні аспекти розвитку агрохолдингів у сільському господарстві через призму організаційних, економічних та соціальних чинників. Також проводиться детальний аналіз структури агрохолдингу, характеристик діяльності, форм організації виробничих процесів та економіко-фінансових взаємозв'язків. Автором доведено, що сучасні інтегровані утворення вийшли далеко за межі спільних організацій, а їхній вплив на розвиток національної економіки країни не є локальним, оскільки досить часто саме вони задають «правила гри» в аграрному виробництві.*

Ключові слова: *інтеграція, агрохолдинг, інституції, землекористування, ефективність, агровиробництво, аграрна економіка.*

Аграрні перетворення створили умови для формування агрохолдингів, що є принципово новим підходом у організації сільськогосподарського виробництва. Трактування концептуальних засад розвитку інтеграційних процесів потребує системного аналізу інституціональних чинників та обґрунтування теоретико-методологічних основ їх становлення та розвитку.

Теоретико-методологічні аспекти розвитку інтеграційних процесів висвітлені в працях: І. Ансоффа М. Бенуа, М. Бредлі, К. Маркса та інші. Значний внесок у вивчення даного питання зробили В.Г. Андрійчук¹, В.І. Бойко, І.Ю. Венгерук, П.І. Гайдуцький, С.І. Дем'яненко², І.І. Лукінов, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, Ю.О. Нестерчук³, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавер, О.В. Приліпка, П.Т. Саблук, В.М. Юрчишин, М.М. Федоров, В.М. Яценко та ін. Проте розвиток агропромислової інтеграції вимагає подальшого, поглибленого вивчення розвитку агрохолдингів.

¹ Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку : монографія / Андрійчук В. Г. – Ніжин : "Аспект-Поліграф", 2007. – 216 с.

² Дем'яненко С.І. Агрохолдинги в Україні: добре чи погано? [Електронний ресурс] / С.І. Дем'яненко. – К.: 2008, с.20. — Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/Agriculture_dialogue/2008/AgPP_21_Ukr.pdf

³ Нестерчук Ю. О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві / Нестерчук Ю. О. – Умань : Видавець "Сочінський", 2009. – 372 с.

Метою написання статті є дослідження передумов створення та масштабів діяльності агрохолдингів через призму організаційних, економічних та соціальних чинників розвитку агропромислового виробництва та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Агрохолдинги являють собою, з юридичної точки зору, об'єднання капіталів підприємств під контролем управлінської компанії. З організаційної точки зору – це “держава в державі” з усіма притаманними їй функціями. З точки зору управління – це симбіоз стандартів планової економіки на новій технологічній, організаційній та інноваційній базі, в основу яких покладено автоматизовані системи управління, обліку та аудиту виробничої діяльності. З економічної точки зору – це дієвий інструмент посилення конкурентоспроможності національного виробництва та підвищення соціальних стандартів життя працюючих, благоустрою сільських територій та реалізації соціальних програм⁴.

Аналіз структури, виробничих процесів та господарсько-фінансових взаємозв'язків показує, що агрохолдинги вийшли далеко за межі звичайних організацій і їх вплив на розвиток національної економіки не є локальним. Активному їх розвитку та посиленню фінансової стійкості сприяють значні обсяги залучених ними інвестицій.

Специфічною особливістю агрохолдингів є здатність на основі синергетичних ефектів забезпечувати генерацію прибутку, впроваджувати у виробництво нові системи, охоплювати весь цикл виробництва, переробки та реалізації продукції і цілеспрямовано відтворювати галузь на новій технологічній, організаційній і економічній основі. Акумуляція фінансових, матеріальних, енергетичних та трудових ресурсів забезпечує сприятливі умови для реалізації інвестиційних проектів, поліпшення взаємозв'язків між всіма учасниками інтеграційного процесу та їх зацікавленість у результатах господарювання та максимізації прибутку.

⁴ Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 р. №3528-ІУ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – №34. – 291 с.

Основними мотивами створення агрохолдингів є: формування сировинних зон для власних переробних потужностей, посилення конкурентоспроможності шляхом побудови замкнутого циклу виробництва та врегулювання міжгалузевих взаємовідносин, диверсифікація фінансових ризиків і можливість легалізувати капітали, сформувати власний бренд.

Агрохолдинги охоплюють, як правило, весь цикл виробництва, переробку і реалізацію продукції і відзначаються цілеспрямованим відтворенням галузі на новій технологічній, організаційній та ресурсній основі. Так, у середньому за 2005-2009 роки фондозабезпеченість у них на 14% була вищою порівняно з іншими сільськогосподарськими підприємствами (2740 грн проти 2410 грн по сільськогосподарських підприємствах). При цьому, на відміну від сільськогосподарських підприємств, в яких основну питому вагу (44,5%) у складі основних засобів займають будівлі та споруди, тобто пасивна їх частина, в агрохолдингах понад 41% припадає на машини та обладнання. Тобто найбільш активну частину основних засобів, від яких залежить рівень продуктивності праці і інших результативних показників. Як результат в агрохолдингах фондоддача за 2005-2009 роки майже в 3 рази вища порівняно з іншими сільськогосподарськими підприємствами (2,3 грн проти 0,8 грн по сільськогосподарських підприємствах).

Об'єктивні техніко-економічні перевагами агрохолдингів: високий рівень продуктивності праці, економія капітальних і експлуатаційних витрат на одиницю площі, більші можливості для раціональної організації виробництва, використання техніки, досягнень науки і прогресивної практики, зберігання та реалізації продукції в кращі строки і вищої якості. Одним із факторів, що зумовлюють успіх розвитку агрохолдингів, є налагодження ефективного менеджменту виробничих процесів, складовими якого виступають: підготовка та підвищення кваліфікації персоналу, управління ринковими ризиками, оптимізація фінансово-інвестиційної діяльності з врахуванням єдиної місії компанії і завдань на довгострокову перспективу, контроль за раціональним управлінням бізнес-процесами.

Важливою умовою в управлінні виробничо-господарською діяльністю агрохолдингів є мотивація праці. До основних вимог, на яких вона ґрунтується, можна віднести: надання однакових можливостей щодо посадового просування за критерієм результативності праці, створення належних умов для захисту здоров'я, безпеки праці, добробуту всіх працівників, підтримання в колективі атмосфери довіри та ін.

Управління бізнес-процесами в агрохолдингах забезпечується бюджетуванням як системою фінансового планування, обліку й контролю доходів та витрат, отриманих від діяльності підприємства. Розбудова єдиної фінансової системи управління підприємством шляхом бюджетування може мати ефект у рамках великих інтегрованих структур, де кожна філія функціонує з чітко визначеними центрами прибутків та витрат всього виробничо-фінансового процесу. Функціональні служби при цьому створюються у межах центрального офісу для обслуговування всіх підрозділів.

Станом на 1.01.11 року понад 24% ріллі знаходиться під контролем агрохолдингів України. Серед них слід виділити: "Ukrlandfarming plc ", орендує близько 480 тис. га землі; ТОВ "Українські аграрні інвестиції" – 330 тис. га; NCH Capital близько 300 тис.га; ТОВ "Миронівський хлібопродукт" – 290; "HarvEast" (ВАТ «ММК ім. Ілліча») – 238 тис. га; ТОВ "Астарта–Київ" – 230 тис. га; ЗАТ "Агротон" – 150 (рис.1).

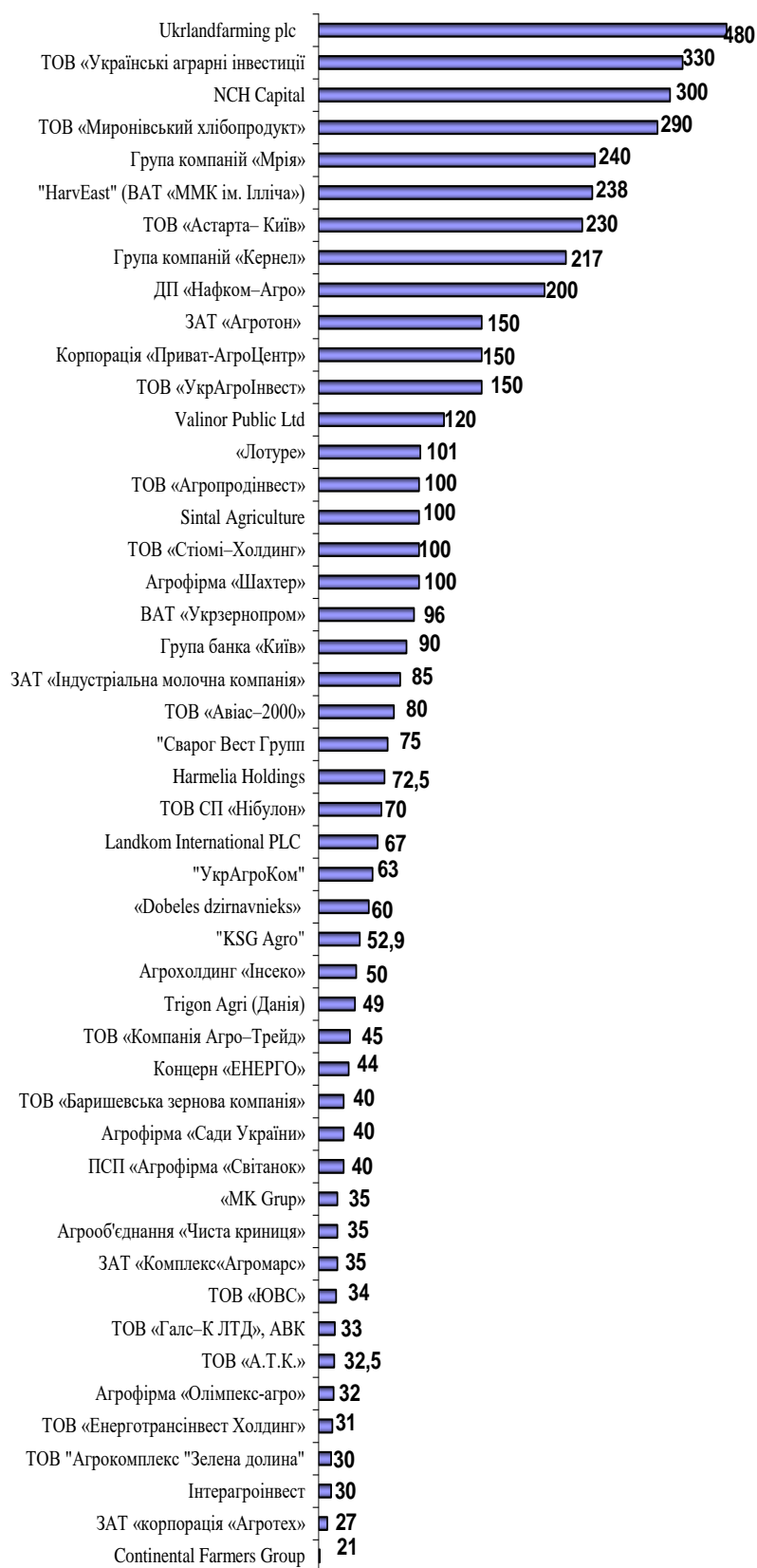

Рис. 1. Розміри землекористувань агрохолдингів, тис.га

Аналіз показав, що в агрохолдингах у 2010 році, порівняно з 2009 роком, обсяги виробництва основних видів сільськогосподарської продукції збільшилися на 4,3%, тоді як в інших сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення вони зменшилися відповідно, на 7,2 та 2,5%. При

цьому, частка у виробництві сільськогосподарської продукції рослинництва лише двадцяти основних компаній становила: зернових – 13%, олійних культур – 12,7%, цукрових буряків – 43,7%. Застосування науково обґрунтованих технологій дозволяє агрохолдингам отримувати вищі, порівняно з іншими сільськогосподарськими підприємствами, показники господарської діяльності. Так, урожайність зернових в основних компаніях у 2010 році становила 38,7 ц/га проти 26,1 ц/га в інших сільськогосподарських підприємствах, цукрових буряків отримано, відповідно – 297,6 і 268,6 ц/га (табл. 1).

1. Питома вага виробництва основних видів продукції рослинництва за категоріями господарств у 2010 році, %

Показник	Рослинництво								
	Зернові культури – всього	в т. ч.			Олійні культури	в т. ч.			цукровий буряк
		пшениця	ячмінь	кукурудза		соняшник	соя	ріпак	
Всі категорії підприємств:	100	100	100	100	100	100	100	100	100
с.-г. підприємства	62,8	70,4	60,3	61,8	73,9	75,7	75,9	77,6	48,7
агрохолдинги*	13,0	8,6	4,7	17,4	12,7	6,8	20,0	17,3	43,4
господарства населення	24,2	21,0	35,0	20,8	13,3	17,5	4,1	5,1	7,9

*аналіз діяльності 20-ти найбільших агрохолдингів
Джерело: за даними “АПК-інформ” та досліджень автора.

В агрохолдингах зосереджено 14,5% поголів'я великої рогатої худоби, 15,7% корів, 23,1% свиней, 66% поголів'я птиці від загальної їх чисельності в сільськогосподарських підприємствах. На частку основних агрохолдингів у 2010 році припадало: 55% виробництва м'яса птиці у забійній вазі, 10,6 – свинини, 4,8 – яловичини, 3,5% – молока. Агрохолдинги модернізують існуючі тваринницькі комплекси та запроваджують у виробництво нові технологічні прийоми. Як результат – у 2010 році середній надій від однієї корови по основних агрохолдингах становив 4,2 т проти 3,7 т в інших сільськогосподарських підприємствах та 4,1 т в господарствах населення. В

деяких агрохолдингах надій від корови становить 5–7,5 т, а в “Агро-союзи” – 7,9 т.⁵ (табл. 2).

2. Питома вага основних видів продукції тваринництва за категоріями господарств у 2010 році, %

Показник	Молоко	Яловичина	Свинина	М'ясо птиці
Всі категорії підприємств	100,0	100,0	100,0	100,0
в т.ч.				
с.-г. підприємства	16,2	19,7	30,0	26,0
агрохолдинги*	3,5	4,8	10,6	55,0
населення	80,3	75,5	59,5	19,0

*аналіз діяльності 20-ти найбільших агрохолдингів
Джерело: за даними “АПК-інформ” та досліджень автора.

Вивчення експертних оцінок показує, що в Україні функціонує понад 60 великих холдингів, більшість з яких не виділені в окремий бізнес. Становлення агрохолдингів відбувається еволюційно, проте в досить короткі терміни, що призводить до посилення соціальної напруги в сільській місцевості. З різних причин, повністю чи частково, в перший рік не всі агрохолдинги розпочинають виробничу діяльність на орендованих землях. Технічне переоснащення виробництва супроводжується оптимізацією штатної чисельності працюючих, при цьому не завжди достатня увага приділяється соціальному фактору – адаптації працівників, які звільняються, індивідуальному підходу щодо

⁵ Данкевич А.Є. Розвиток інтегрованих структур у сільському господарстві : монографія / Данкевич А.Є. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.

Данкевич А.Є. Формування та функціонування агрохолдингів. // Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т., та ін.] ; за ред. М.В. Присяжнюка, Зубця М.В., Саблука П.Т., В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 82-85.

Данкевич А. Є. Особливості розвитку земельних відносин в умовах концентрації землекористувань. Землеустрій і кадастр. – 2011. – № 2. – С. 34–39

Данкевич А. Є. Передумови та основні принципи розвитку агрохолдингів. Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 139–147

Данкевич А.Є. Орендні земельні відносини у сільському господарстві. / Економіка АПК. – 2006. – № 5. – С. 63-69.

Данкевич А.Є. Світовий досвід оренди земель. / Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 138-144.

Данкевич А.Є. Розвиток земельних відносин у сільському господарстві Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 47-51

Данкевич А.Є. Напрями удосконалення земельних відносин у сільському господарстві./ Вісник ДААУ. – 2007. - № 1 – С. 186-193.

Данкевич А.Є. Удосконалення земельних відносин в аграрній сфері / АгроІнком. – 2007. – № 5-6 – С. 75-77.

Данкевич А.Є. Організаційно-економічні передумови запровадження ринку сільськогосподарських земель. // АгроІнком. – 2007. – № 7-8. – С. 99-101.

Данкевич А.Є. Методологічні основи розвитку бюджетування у сільському господарстві./ Економіка АПК. – 2008. – № 6. – С. 64-68.

Данкевич А. Є. Організаційно-економічні складові раціонального господарювання./ Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 22–27

можливого їх працевлаштування на інші посади. Для агрохолдингів пріоритетом є отримання економічного ефекту – прибутку, для суспільства ж – забезпечення моральних і матеріальних благ місцевої громади. Ефективність конкретно взятого підприємства і суспільне благо завжди знаходяться в протистоянні. Досягнення гармонії у відносинах між суб'єктами і формування балансу інтересів є важливим завданням дослідження. За нинішніх умов потреби суспільства на реалізацію соціальних питань значно перевищують надходження від податкових платежів, що сплачують підприємства. Аналіз вказує на незадовільний стан соціального розвитку сільських територій, для якого нині характерна не лише глибока демографічна криза, занепад соціальної інфраструктури та «вимирання» населених пунктів, а й відсутність мотивації до праці і високий рівень безробіття, що супроводжується відтоком трудових ресурсів.

Агрохолдинги не лише підтримують соціальну інфраструктуру, що склалася довкола підприємств, а й реалізують програми, спрямовані на розвиток корпоративної солідарності співробітників, підвищення рівня їх соціальної захищеності та створення умов для всебічного розвитку. Витрати на соціальну сферу, в більшості випадків, компенсуються підвищенням продуктивності праці. При цьому поряд з технологіями в сільське господарство залучається новий менеджмент, нові системи управління та перенесення частини соціальних благ, доступних міському населенню.

Вивчення тенденцій динаміки інтеграційних процесів, що відбуваються у сільському господарстві, дають можливість передбачити ріст кількості агрохолдингів і розширення їх площ за рахунок господарств, які ведуть екстенсивне землеробство. Збільшення агрохолдингів, розширення масштабів їх діяльності підтверджує той факт, що в цілому це не короткострокове явище, а чітка закономірність, яка доводить вигідність інвестування в сільське господарство. Дослідженнями виявлені проблеми, які виникають при створенні агрохолдингів, зокрема: материнська компанія одержує необмежені господарські повноваження, виникає конфлікт інтересів між інвестором і

місцевою громадою, зумовлений скороченням певних виробництв й тваринництва та сплатою податків до бюджетів територіальних громад за місцем державної реєстрації інвестора, що призводить до скорочення надходжень у місцеві бюджети.

Для реалізації конкурентних переваг інтеграційних процесів необхідна конструктивна державна аграрна політика, яка повинна стати пріоритетом у системі економічних перетворень. Це стосується насамперед: розробки стратегії розвитку сільського господарства; удосконалення земельного законодавства та врегулювання відносин власності; кредитування розвитку інфраструктури аграрного ринку і захист вітчизняного товаровиробника, обмеження імпорту; створення земельного банку; розробки шкали мотивів для інвесторів, в першу чергу тих, що розвиватимуть соціальну інфраструктуру села.

Результати комплексного дослідження свідчать, що для підвищення ефективності роботи агрохолдингів та розвитку сільських територій необхідно удосконалити законодавчу базу щодо усунення непорозумінь між ними в частині сплати податків, а саме регламентувати їх сплату в межах територій, де агрохолдинги ведуть виробництво. Забезпечення сталого розвитку виробництва має досягатися завдяки гармонізації рівноваги між величиною ресурсного потенціалу та здатності землі до відтворення її родючості. Основними напрямками удосконалення економічних взаємовідносин між структурними підрозділами агрохолдингів є поліпшення організації та системи управління персоналом, оптимізація структури виробництва і розробка оптимальних моделей співвідношення галузей. Потребують удосконалення орендні земельні відносини у напрямі запровадження системи правового регулювання ринку права оренди землі та розвитку іпотечних операцій.

Сучасний стан розвитку економіки агропромислового комплексу ставить перед агрохолдингами особливі вимоги. Поряд з відновленням ресурсного потенціалу, забезпеченням скоординованої діяльності структурних

підрозділів, освоєнням інвестицій, впровадженням інновацій вони повинні зосередити увагу на формуванні взаємовигідних відносин між суб'єктами інтеграційних процесів, уникнення соціальної напруги і сприяти встановленню партнерських відносин між товаровиробниками та територіями, в межах яких вони ведуть виробництво. Розвиток економіки сільського господарства має бути тісно пов'язаний з розвитком сільських територій.

Діяльність агрохолдингів – це крок вперед до розвитку економіки сільського господарства, відновлення соціальної інфраструктури, створення нових робочих місць. Системні дослідження дозволяють констатувати, що принципи, закладені в основу ідеології створення і діяльності агрохолдингів, можуть стати ефективним інструментом в побудові моделі подальшого розвитку агропромислового комплексу України, що дозволить вивести його на якісно нову траєкторію стабільного високоефективного та конкурентоспроможного функціонування.

Organizational and economic principles of development of agricultural holdings

Resume. *The theoretical, methodological and applied aspects of the development of agroholdings in agriculture through the prism of organizational, economic and social factors have been studied from the standpoint of a systemic approach. A detailed analysis of the structure of the agricultural holding, activity characteristics, forms of organization of production processes and economic and financial interrelationships is also carried out. The author proved that modern integrated entities have gone far beyond joint organizations, and their influence on the development of the country's national economy is not local, since quite often they set the "rules of the game" in agricultural production.*

Key words: *integration, agricultural holding, institutions, land use, efficiency, agricultural production, agrarian economy.*

Agrarian transformations created conditions for the formation of agricultural holdings, which is a fundamentally new approach in the organization of agricultural production. Interpretation of the conceptual foundations of the development of integration processes requires a systematic analysis of institutional factors and substantiation of the theoretical and methodological foundations of their formation and development.

Theoretical and methodological aspects of the development of integration processes are highlighted in the works of: I. Ansoff, M. Benoit, M. Bradley, K. Marks and others. A significant contribution to the study of this issue was made by V.G. Andriychuk⁶, V.I. Boyko, I.Yu. Vengeruk, P.I. Hayuduky, S.I. Demianenko⁷, I.I. Lukinov, M.Y. Malik, V.Ya. Mesel-Veseliak, Yu.O. Nesterchuk⁸, O.M.

⁶Andriychuk V. G. Capitalization of agriculture: state and economic regulation of development: monograph / Andriychuk V. G. - Nizhin: "Aspect-Polygraph", 2007. - 216 p.

⁷Demianenko S.I. Agricultural holdings in Ukraine: good or bad? [Electronic resource] / S.I. Demianenko. - K.: 2008, p.20. - Access mode : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/Agriculture_dialogue/2008/AgPP_21_Ukr.pdf

⁸Yu. O. Nesterchuk Integration processes in agricultural and industrial production / Yu. O. Nesterchuk - Uman: Sochinsky Publisher, 2009. - 372 p.

Onishchenko, B.Y. Paskhaver, O.V. Prylipka, P.T. Sabluk, V.M. Yurchyshyn, M.M. Fedorov, V.M. Yatsenko et al. However, the development of agro-industrial integration requires further, in-depth study of the development of agricultural holdings.

The purpose of writing the article is to research the prerequisites for the creation and scope of agricultural holdings through the prism of organizational, economic and social factors of the development of agro-industrial production and the development of practical recommendations for their improvement.

Agricultural holdings are, from a legal point of view, a pool of capital of enterprises under the control of a management company. From an organizational point of view, it is a "state within a state" with all its inherent functions. From the point of view of management, it is a symbiosis of the standards of a planned economy on a new technological, organizational and innovative base, which is based on automated systems of management, accounting and auditing of production activities. From an economic point of view, it is an effective tool for strengthening the competitiveness of national production and raising the social standards of life of working people, improving rural areas and implementing social programs⁹.

The analysis of the structure, production processes and economic and financial interrelationships shows that agricultural holdings have gone far beyond the boundaries of ordinary organizations and their influence on the development of the national economy is not local. Their active development and strengthening of financial stability is facilitated by the significant amount of investments they attract.

A specific feature of agricultural holdings is the ability to provide profit generation based on synergistic effects, introduce new systems into production, cover the entire cycle of production, processing and sale of products and purposefully reproduce the industry on a new technological, organizational and economic basis. Accumulation of financial, material, energy and labor resources provides favorable conditions for implementation of investment projects, improvement of relationships between all participants of the integration process and their interest in business results and profit maximization.

⁹About holding companies in Ukraine: Law of Ukraine dated March 15, 2006 No. 3528-IU // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). – 2006. – No. 34. - 291 p.

The main motives for the creation of agricultural holdings are: formation of raw material zones for own processing capacities, strengthening of competitiveness by building a closed cycle of production and regulation of inter-industry relations, diversification of financial risks and the possibility of legalizing capital, forming one's own brand.

Agricultural holdings cover, as a rule, the entire cycle of production, processing and sale of products and are characterized by purposeful reproduction of the industry on a new technological, organizational and resource basis. Thus, on average, in 2005-2009, their capital adequacy ratio was 14% higher compared to other agricultural enterprises (UAH 2,740 versus UAH 2,410 for agricultural enterprises). At the same time, in contrast to agricultural enterprises, in which the main specific weight (44.5%) in the composition of fixed assets is occupied by buildings and structures, i.e. their passive part, in agricultural holdings more than 41% falls on machines and equipment. That is, the most active part of fixed assets, on which the level of labor productivity and other performance indicators depends.

Objective technical and economic advantages of agricultural holdings: high level of labor productivity, savings in capital and operating costs per unit area, greater opportunities for rational organization of production, use of equipment, achievements of science and progressive practice, storage and sale of products in better terms and of higher quality. One of the factors that determines the success of the development of agricultural holdings is the establishment of effective management of production processes, the components of which are: training and advanced training of personnel, management of market risks, optimization of financial and investment activities taking into account the company's single mission and long-term tasks, control over rational business process management.

An important condition in the management of the production and economic activity of agricultural holdings is the motivation of work. The main requirements on which it is based include: providing equal opportunities for promotion based on the criterion of work efficiency, creating appropriate conditions for the protection of health, occupational safety, and welfare of all employees, maintaining an atmosphere of trust in the team, etc.

Management of business processes in agricultural holdings is provided by budgeting as a system of financial planning, accounting and control of income and expenses received from the enterprise's activities. The development of a unified financial system of enterprise management through budgeting can have an effect within the framework of large integrated structures, where each branch functions with clearly defined centers of profits and costs of the entire production and financial process. At the same time, functional services are created within the central office to serve all divisions.

As of January 1, 2011, more than 24% of arable land is under the control of agricultural holdings of Ukraine. Among them, we should highlight: "Ukrlandfarming plc", which leases about 480 thousand hectares of land; LLC "Ukrainian Agrarian Investments" - 330,000 hectares; NCH Capital about 300,000 ha; LLC "Myronivskyi Hliboproduct" - 290; "HarvEast" (JSC "MMK named after Ilyich") - 238 thousand ha; LLC "Astarta-Kyiv" - 230 thousand hectares; CJSC "Agroton" - 150 (Fig. 1).

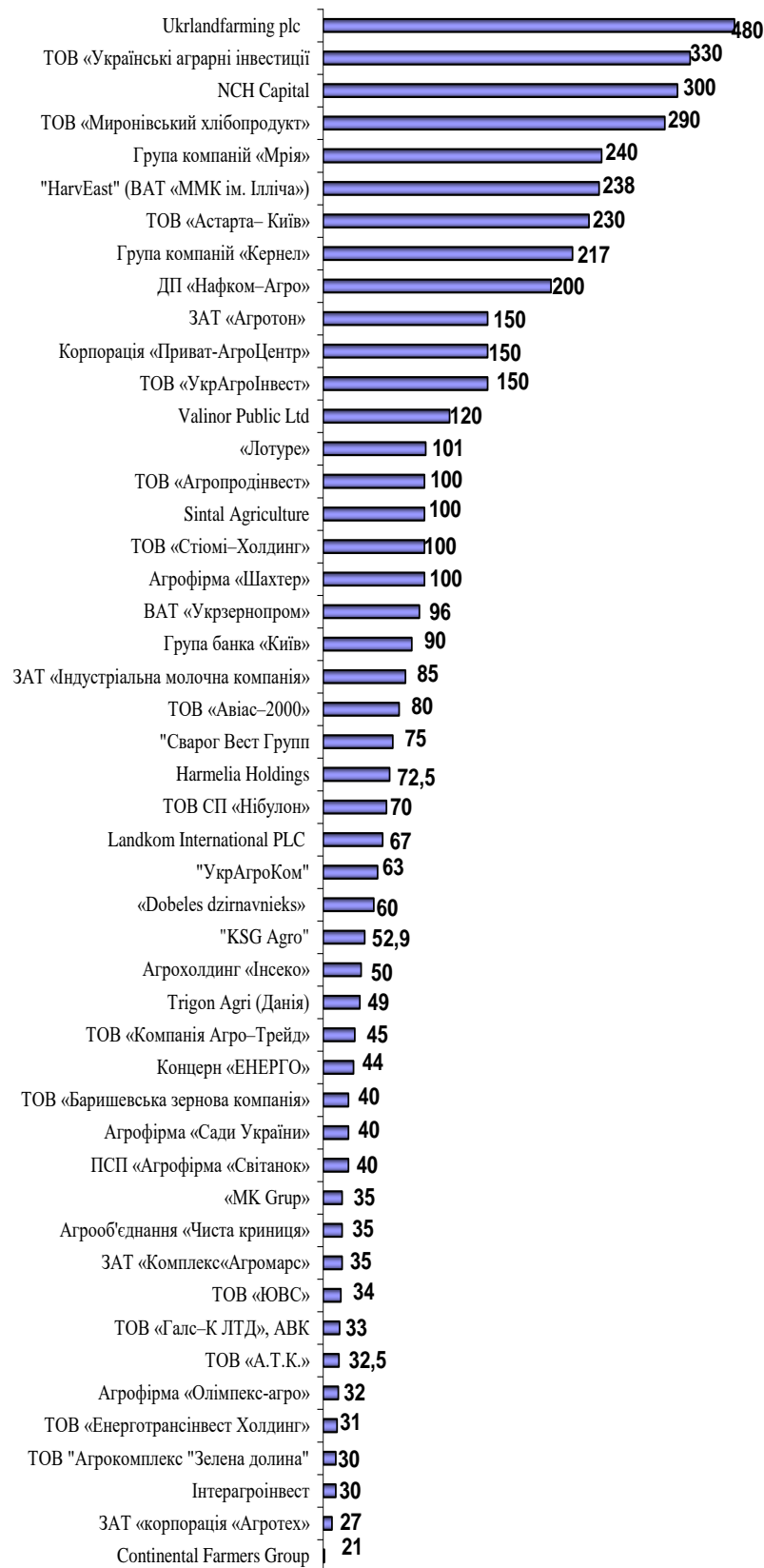

Fig. 1. Sizes of land use of agricultural holdings, thousand ha

The analysis showed that in agricultural holdings in 2010, compared to 2009, the production volumes of the main types of agricultural products increased by 4.3%,

while in other agricultural enterprises and households they decreased, respectively, by 7.2 and 2.5% . At the same time, the share in the production of agricultural products of crop production was only twenty main companies: grain - 13%, oil crops - 12.7%, sugar beet - 43.7%. The use of scientifically based technologies allows agricultural holdings to obtain higher, compared to other agricultural enterprises, indicators of economic activity. Thus, the yield of cereals in the main companies in 2010 was 38.7 t/ha against 26.1 t/ha in other agricultural enterprises, sugar beet yield was 297.6 and 268.6 t/ha, respectively (Table 1) .

1. The specific weight of the production of the main types of crop production by farm category in 2010, %

Indicator	Plant growing								
	Cereal crops—everything	including			Oil crops	including			sugar beet
		wheat	barley	corn		sunflower	soy	rapeseed	
All categories of enterprises:	100	100	100	100	100	100	100	100	100
s.-g. enterprises	62.8	70.4	60.3	61.8	73.9	75.7	75.9	77.6	48.7
agricultural holdings*	13.0	8.6	4.7	17.4	12.7	6.8	20.0	17.3	43.4
economy of the population	24.2	21.0	35.0	20.8	13.3	17.5	4.1	5.1	7.9

*analysis of the activities of the 20 largest agricultural holdings

Source: according to "APK-inform" and the author's research.

Agricultural holdings concentrate 14.5% of cattle, 15.7% of cows, 23.1% of pigs, and 66% of poultry from their total number in agricultural enterprises. In 2010, the main agricultural holdings accounted for: 55% of poultry meat production in slaughter weight, 10.6% - pork, 4.8% - beef, 3.5% - milk. Agricultural holdings are modernizing existing livestock complexes and introducing new technological techniques into production. As a result, in 2010, the average yield from one cow in the main agricultural holdings was 4.2 tons, against 3.7 tons in other agricultural

enterprises and 4.1 tons in households. In some agricultural holdings, the yield from a cow is 5-7.5 tons, and in "Agro-Soyuz" - 7.9 tons.¹⁰(Table 2).

2. Specific gravity of the main types of animal husbandry products by categories of farms in 2010, %

Indicator	Milk	Beef	Pork	Poultry meat
All categories of enterprises	100.0	100.0	100.0	100.0
including				
s.-g. enterprises	16.2	19.7	30.0	26.0
agricultural holdings*	3.5	4.8	10.6	55.0
people	80.3	75.5	59.5	19.0

*analysis of the activities of the 20 largest agricultural holdings

Source: according to "APK-inform" and the author's research.

The study of expert assessments shows that there are more than 60 large holdings operating in Ukraine, most of which are not separated into a separate business. The formation of agricultural holdings takes place evolutionarily, but in a fairly short period of time, which leads to an increase in social tension in rural areas. For various reasons, in full or in part, not all agricultural holdings start production on leased land in the first year. The technical re-equipment of production is accompanied by the optimization of the number of employees, while not always sufficient attention is paid to the social factor - the adaptation of laid-off workers, an individual approach to their possible employment in other positions. For agricultural holdings, the priority is obtaining an economic effect - profit, while for society - ensuring the moral and

¹⁰Dankevich A.E. Development of integrated structures in agriculture: a monograph / Dankevich A.E.- K.: NNC IAE, 2011. - 350 c.

Dankevych A.E. Formation and functioning of agricultural holdings. // Agrarian sector of the economy of Ukraine (state and development prospects) [M.V. Prysiazhniuk, M.V. Zubets, P.T. Sabluk, etc.]; edited by M.V. Prysiazhniuk, Zubtsia M.V., Sabluka P.T., V.Ya. Mesel-Veselyaka, M.M. Fedorova. - K.: NNC IAE, 2011. - P. 82-85.

A. E. Dankevych. Peculiarities of the development of land relations in conditions of concentration of land use / A. E. Dankevych // Land Management and Cadastre. – 2011. – No. 2. – P. 34–39

Dankevych A. E. Prerequisites and main principles of development of agricultural holdings / A. E. Dankevych // Economy of agricultural industry. – 2011. – No. 5. – P. 139–147

Dankevych A.E. Leased land relations in agriculture. // Economy of agriculture. – 2006. – No. 5. – P. 63-69.

Dankevych A.E. World experience of land lease. // Economy of agriculture. - 2007. - No. 3. - P. 138-144.

Dankevych A.E. Development of land relations in agriculture. Economy of agriculture. - 2007. - No. 7. - P. 47-51

Dankevych A.E. Directions for improving land relations in agriculture. // Herald of DAAU. - 2007. - No. 1 - pp. 186-193.

Dankevych A.E. Improvement of land relations in the agrarian sphere // AgroInkom. – 2007. – No. 5-6 – P. 75-77.

Dankevych A.E. Organizational and economic prerequisites for the introduction of the agricultural land market. // AgroIncom. – 2007. – No. 7-8. - P. 99-101.

Dankevych A.E. Methodological foundations of the development of budgeting in agriculture. // Economy of agriculture. - 2008. - No. 6. - P. 64-68.

Dankevych A. E. Organizational and economic components of rational management / Economics of APC. – 2011. – No. 6. – P. 22–27

material benefits of the local community. The efficiency of a particular enterprise and the public good are always in opposition. Achieving harmony in relations between subjects and forming a balance of interests is an important task of research. Under the current conditions, the needs of society for the implementation of social issues significantly exceed the income from tax payments paid by enterprises. The analysis points to the unsatisfactory state of social development in rural areas, which is currently characterized not only by a deep demographic crisis, the decline of social infrastructure and the "extinction" of settlements, but also by a lack of motivation to work and a high level of unemployment, which is accompanied by an outflow of labor resources. Achieving harmony in relations between subjects and forming a balance of interests is an important task of research. Under the current conditions, the needs of society for the implementation of social issues significantly exceed the income from tax payments paid by enterprises. The analysis points to the unsatisfactory state of social development in rural areas, which is currently characterized not only by a deep demographic crisis, the decline of social infrastructure and the "extinction" of settlements, but also by a lack of motivation to work and a high level of unemployment, which is accompanied by an outflow of labor resources. Achieving harmony in relations between subjects and forming a balance of interests is an important task of research. Under the current conditions, the needs of society for the implementation of social issues significantly exceed the income from tax payments paid by enterprises. The analysis points to the unsatisfactory state of social development in rural areas, which is currently characterized not only by a deep demographic crisis, the decline of social infrastructure and the "extinction" of settlements, but also by a lack of motivation to work and a high level of unemployment, which is accompanied by an outflow of labor resources. Achieving harmony in relations between subjects and forming a balance of interests is an important task of research. Under the current conditions, the needs of society for the implementation of social issues significantly exceed the income from tax payments paid by enterprises. The analysis points to the unsatisfactory state of social development in rural areas, which is currently characterized not only by a deep demographic crisis, the decline of social infrastructure and the "extinction" of settlements, but also by a lack of motivation to work and a high level of unemployment, which is accompanied by an outflow of labor resources.

Agricultural holdings not only support the social infrastructure that has developed around enterprises, but also implement programs aimed at developing corporate solidarity among employees, increasing the level of their social security and creating conditions for comprehensive development. Costs in the social sphere, in most cases, are compensated by an increase in labor productivity. At the same

time, along with technologies, new management, new management systems and the transfer of part of the social benefits available to the urban population are involved in agriculture.

The study of the dynamics of integration processes taking place in agriculture makes it possible to predict the growth of the number of agricultural holdings and the expansion of their areas at the expense of farms engaged in extensive agriculture. The increase in agricultural holdings and the expansion of the scope of their activities confirms the fact that, in general, this is not a short-term phenomenon, but a clear pattern that proves the profitability of investing in agriculture. The research revealed the problems that arise when creating agricultural holdings, in particular: the parent company receives unlimited economic powers, a conflict of interests arises between the investor and the local community, due to the reduction of certain production and animal husbandry and the payment of taxes to the budgets of territorial communities at the place of state registration of the investor.

In order to realize the competitive advantages of integration processes, a constructive state agrarian policy is necessary, which should become a priority in the system of economic transformations. This concerns, first of all: the development of a strategy for the development of agriculture; improvement of land legislation and regulation of property relations; lending for the development of agricultural market infrastructure and protection of domestic producers, import restrictions; creation of a land bank; development of a scale of motives for investors, primarily those that will develop the social infrastructure of the village.

The results of a comprehensive study indicate that in order to improve the efficiency of the work of agricultural holdings and the development of rural areas, it is necessary to improve the legislative framework to eliminate misunderstandings between them regarding the payment of taxes, namely to regulate their payment within the territories where agricultural holdings conduct production. Ensuring the sustainable development of production should be achieved thanks to the harmonization of the balance between the amount of resource potential and the ability of the land to reproduce its fertility. The main areas of improvement of

economic relations between the structural units of agricultural holdings are the improvement of the organization and personnel management system, the optimization of the production structure and the development of optimal models of the ratio of industries.

The current state of economic development of the agro-industrial complex places special demands on agricultural holdings. Along with restoring the resource potential, ensuring the coordinated activity of structural divisions, mastering investments, and introducing innovations, they should focus on the formation of mutually beneficial relations between the subjects of integration processes, the avoidance of social tension, and promote the establishment of partnership relations between commodity producers and the territories within which they lead production. The development of the agricultural economy should be closely related to the development of rural areas.

The activity of agricultural holdings is a step forward in the development of the agricultural economy, the restoration of social infrastructure, and the creation of new jobs. Systemic studies allow us to state that the principles underlying the ideology of the creation and operation of agricultural holdings can become an effective tool in building a model for the further development of the agro-industrial complex of Ukraine, which will allow it to be brought to a qualitatively new trajectory of stable, highly efficient and competitive functioning.